

Илюзията за балканската енергийна сигурност

Ф. Уйлям ЕНДГАЛ*

Нека ясно опиша ситуацията, така както я разбирам. Регионалната енергийна сигурност на Балканите е илюзия, при условие, че светът се намира във война. Защото в момента Европа на практика е в състояние на световна война, независимо че към днешна дата тя се води със смесени или нетрадиционни средства.

Как можа да се случи това в един свят, в който само допреди пет години събитията едва ли говореха за подобно влошаване на политическите отношения, по-специално между Европейския съюз и Руската Федерация.

За да се отговори на този въпрос е необходимо да се разбере стратегическата военна политика на единствената суперсила на планетата - Съединените щати.

Доктрината „Уолфовиц“

Руският президент Владимир Путин непрекъснато обявяваше в течение на няколко поредни години, че Вашингтон и онези, които контролират политиката на Вашингтон, следват стратегията, дефинирана в т.нар. „Манифест за новата посока на Америка“, още от самото разпадане на Съветския съюз, а с него и на Варшавския договор през 1990-1991. Всъщност, това не е нито манифест, нито нова посока, а по-скоро налудничав план на някои пристрастени към властта кръгове.

Един триумфиращ президент - Джордж Хърбърт Уокър Буш, прокламира тази „историческа посока“, или всъщност необявената програма на въпросните пристрастени към властта кръгове, в обръщението си към Общото заседание на Конгреса на 11 септември 1990. Именно Буш беше един от идеолозите на превръщането на Съединените щати в глобална военна имперска машина. Във въпросната си реч от 11 септември той обяви, че Америка, като единствена суперсила, би могла да създаде това, което свободните масони, както и някои други дефинират като „Нов световен ред“, или както е изписано на латински върху американските доларови банкноти: *Novus ordo seclorum*. Този нов ред, както вече е ясно днес, е ред на война, убийства, хаос, омраза и отмъщение, а също на негативизъм навсякъде по света, където има нещо позитивно. Именно това се случи през последните четиридесет години, откакто Буш-старши беше назначен за директор на ЦРУ (през 1976) и стартира тези тези събития, като се започне с нахлуването на САЩ в Ирак през 1991.

През февруари 1992 беше публикувано *Ръководството за планиране на отбраната* за 1994-1999 на Пентагона, в който бе формулирана стратегическата политика на САЩ в периода след Студената война, т.е. в новия свят с една единствена суперсила. То беше съставено от екип начело с тогавашния зам. държавен секретар по отбраната Пол Улфовиц. Известно като „Доктрината Улфовиц“, това ръководство стана достъпно за широката общественост, благодарение на един служител на Пентагона, вярващ, че подобен радикален отказ от дотогавашната по-скоро защитна позиция на САЩ – особено след като техният най-голям „враг“ - Съветският съюз, вече беше престанал да съществува – трябва да стане предмет на широк обществен дебат. В крайна сметка първоначалният вариант на тази стратегия, която днес вече е действаща политика, беше набързо издаден в леко смекчен вариант, след появата на

оригиналната му версия в „*Ню Йорк Таймс*“. Именно тази първоначална версия обаче продължава да се следва от САЩ и до днес.

Първоначалната доктрина „Улфовиц“ акцентираше върху това, че „политическата и военна мисия на Америка в ерата след студената война ще бъде да гарантира, че няма да се позволи появата на конкурентна суперсила в Западна Европа, Азия или на територията на бившия Съветски съюз“. Тя призоваваше за действия извън рамките и без санкциите на ООН, ако е необходимо, както и за започване на превантивни войни от армията на САЩ: „Ние ще запазим изключителната отговорност за избирателно справяне с онези заплахи, които застрашават не само нашите интереси, но и тези на нашите съюзници...“¹. Ще напомня, че по онова време Дик Чейни беше държавен секретар по отбраната в администрацията на президента Буш.

Доктрината „Улфовиц“ гласеше, че американската мисия ще бъде „убеждаване на потенциалните съперници, че не трябва да се домогват до по-голяма роля или да следват по-агресивна позиция за защита на своите законни интереси“². Още през 1992 покойният сенатор на САЩ Тед Кенеди заклея доктрината, квалифицирайки я като „призив за американски империализъм през XXI век, който никога друга нация не може или не трябва да приема“³.

Тази първоначалната доктрина „Улфовиц“ стана официално декларирана политика при президентството на Джордж Буш - младши след 11 септември 2001, когато Чейни, Улфовиц, Ричард Пърл, Ендрю Маршал и други т.нар. "твърди неоконсерватори" контролираха военната и външната политика на САЩ. През 2002 тя беше направена публично достояние чрез медиите, като доктрината „Буш“ или - официално, като *Национална стратегия за сигурност на Съединените щати*.

Тази политика оправдава „превантивните“ въздушни удари на САЩ срещу талибаните в Афганистан и Саддам Хюсеин в Ирак, както и подпомагането на смените на режимите в онези държави по света, които не желаят да се съобразяват с линията на Вашингтон за „износ на демокрация“.⁴

Двата стълба на американската мощ

След 1944, вследствие на споразуменията от Бретън Уудс и на решението на САЩ да пуснат две атомни бомби върху Япония година по-късно, световната сила на САЩ се опираше на два стълба. Първият стълб беше Уолстрийт и американския долар като световна резервна валута. Вторият беше, че на никоя друга нация не се позволява да постави под въпрос военното превъзходство на Америка. Оттогава насам външната политика на САЩ предствлява внимателно редуване на единия или другия стълб, в зависимост от силата на потенциалния финансов или военен съперник.

До 1989 постепенно набираше сила такъв икономически съперник на Съединените щати, като Европейския икономически съюз, и неговия проект за единен пазар който, след падането на Берлинската стена през ноември 1989, беше въплътен в Договора от Маастрихт, подписан през февруари 1992. Той призоваваше за създаване на Европейска централна банка и единна валута. Малцина обаче помнят, че той призоваваше и за самостоятелна европейска отбрана, различна от НАТО. Не бе писано обаче това да се случи. Вашингтон предприе активни мерки да възпламени войната в Югославия, която промени политическата карта на Европа. НАТО беше наложена на държавите членки на ЕС на изток, включително Полша, Унгария, България, Румъния и Чехия.

Контролираната от САЩ НАТО трябваше да управлява военните дела на ЕС и го прави и до днес.

До 2007 финансовият стълб на глобалната хегемония на САЩ беше силно затруднен, тъй като свързаната с недвижимите имоти банкова криза на страната започна да прераства в най-лошата финансова криза в американската история, избухнала през септември 2008.

В този критичен момент изцяло ново предизвикателство беше представено на Вашингтон и Уолстрийт под формата на все по-налагащия се Китай и възраждането на Русия от разрушението и по времето на Елцин с установяването на националистическото управление на Владимир Путин. През 2008 намиращият се във възход Китай пък недвусмислено заяви публично, че би преразгледал изкупуването на дългови книжа на САЩ, ако американците продължават да трупат трилионни дефицити.

Отговорът, който даде Вашингтон бе под формата на нов тип война. Той стартира серия от дестабилизиращи действия за промяна на режима в целия Близък изток, започвайки с революцията в Тунис през декември 2010 срещу президента Бен Али. Тя беше последвана от Революцията на цветята на площад „Тахрир“ в Египет, разпространила се бързо в целия Близък Изток с дивашкото разрушаване на най-благоденстващата ислямска страна, Либия, и убийството на Кадафи в края на 2011. Скрытият план на Вашингтон зад финансирането на тези революции целеше в крайна сметка да наложи в региона режиму доминирани от „Мюсюлманските братя“, като този на Мохамед Морси в Египет например. Стратегическата цел пък беше военните на САЩ директно да контролират центъра на световните петролни резерви. Така те биха могли да упражняват контрол и над икономиките на ЕС, както и над въздигащия се Китай, контролирайки на достъпа до енергоносители. Това беше стратегия, за която загатна още Дик Чейни (по онова време изпълнителен директор на корпорацията „Халибъртън“) в своята реч през 1999 в Лондон пред Института по петрола⁵

Енергийната геополитика в Близкия изток

Енергийната геополитика (петрол и природен газ) играеше централна роля в стратегията на Вашингтон по отношение на на това, което беше погрешно наречено Арабска пролет. През 2009



Най-голямото газово находище в света се разпростира и през ирански, и през катарски териториални води на Персийския залив

катарският емир Хамад бин Халифа Ал-тани се срещна със сирийския президент Башар ал-Асад в Дамаск и му предложи Сирия да се присъедини към споразумение за изграждането на транзитен газопровод от огромното находище „Северен Парс“ в Персийския залив, в непосредствена близост до огромното газово находище на Иран „Южен Парс“. Катарският газопровод трябваше да минава през Саудитска Арабия, Йордания, Сирия и да продължава към Турция, за да снабдява европейските пазари. И, което е особено важно, той щеше да заобикаля Русия.

Доклад на Агенция „Франс прес“ твърди, че обосновката на Асад, с която той отхвърля предложението на Ал-тани била „запазване интересите на руския съюзник, който е най-големият доставчик на природен газ за Европа“. Вместо това, през 2010 Асад започна преговори с Иран и Ирак за 10-милиарден алтернативен план за газопровод, който трябваше да позволи на Иран да снабдява газ за Европа от находището си „Южен Парс“ в иранските води на Персийския залив. Трите страни подписаха меморандум за разбирателство през юли 2012 – точно когато гражданската война в Сирия се разрастваше в Дамаск и Алепо.⁶ Така Асад се превърна във „враг номер едно на НАТО“ за САЩ, Франция и Великобритания, към които се присъединиха Турция на Ердоган и, впоследствие, Саудитска Арабия и Катар, където днес е централата на „Мюсюлманските братя“.

‘Най-просташият държавен преврат...’

През октомври 2011 и отново през февруари 2012 в Съвета за сигурност на ООН Русия наложи вето на резолюциите на ООН, санкциониращи военна интервенция за сваляне на Асад в Сирия. Отговорът на Вашингтон беше да се удари Москва в нейния заден двор - Украйна. Вследствие на месеци на подкрепяни от САЩ протести на т.нар. "Евромайдан" в Киев, Вашингтон принуди законно избраният президент на Украйна да се спаси чрез бягство през февруари 2014.

Администрацията на Обама, водена от ястреба в Държавния департамент, Виктория Нюлънд, посланика на САЩ Джефри Пайът, и легионите от оперативни служители на ЦРУ внедрени сред протестиращите на киевския „Майдан“, поставиха на власт в Украйна своите предварително подбрани марионетки, използвайки за целта откровените неонацисти от „Десния сектор“ и партия „Свобода“. Джордж Фридман, ръководител на „Стратфор“, стратегическа консултантска компания на САЩ, чиито клиенти включват Пентагона и ЦРУ, както и израелски агенции, заяви в едно интервю за руския „Коммерсант“ през декември 2014, че организираната от САЩ смяна на властта в Украйна е „най-просташкият преврат [на САЩ] в историята“.⁷

Когато Вашингтон се изплю в лицето не само на Германия, Франция и ЕС, но и в лицето на Русия, а и на самата Украйна, определяйки еднолично новото ръководство в Киев, включително премиера Арсений Яценюк, Берлин и Париж трудно го преглътнаха. Те обаче „клекнаха“ пред ръководството на вашингтонските военните ястреби в администрацията на Обама. ЕС единодушно гласува диктуваните от САЩ санкции срещу Русия след референдума в Крим през март 2014. И въпреки, че германската индустрия открито протестира срещу санкциите, правителството на Меркел отстъпи пред НАТО и Вашингтон, а германската икономика сериозно пострада, наред с останалите от ЕС.

Следва да сме наясно, че именно тази политика на САЩ, целящи да забият дълбок клин между Русия и ЕС, като се използва Украйна, беше действителния фон на огромния натиск, оказван от Брюксел върху правителството на България, за спиране на изграждането на газопровода „Южен поток“, който щеше да донася по 63 милиарда кубични метра газ на година на страните от Югоизточна Европа, гарантирайки им независимост от нестабилната украинска транзитна линия.

Европейската комисия (самата тя под натиск от администрацията на Обама) упражни прекомерен натиск върху българското правителство да предоговори своите двустранни споразумения с руския „Газпром“ по „Южен поток“, за да отговори на изискванията на т.нар. Третия енергиен пакет, който не нещо повече от просто геополитическо средство за отслабването на руските газови потоци вътре в ЕС. Според него, една и съща компания не може да контролира пълния процес на извличане, превоз и продажба на енергоносители в ЕС. В случая обаче, Брюксел използваше двойни стандарти, тъй като проектът „Южен поток“ включваше различни международни партньори като напр. италианската ENI (20%), френската EDF (15%) и германската Wintershall, дъщерна компания на BASF (15%).⁸ В крайна сметка, на 1 декември 2014, при посещението си в Турция, руският президент Путин обяви, че е принуден от правилата на ЕС да отложи „Южен поток“, предлагайки вместо това доставка на газ през Турция, до гръцката граница, където държавите от ЕС ще трябва да изградят друг тръбопровод. На този етап няма други сигурни газови възможности за България и страните от Югоизточна Европа с изключение на Русия и „Газпром“. Газът от офшорния Азербайджан е недостатъчен. Газът от Катар е по средата на военна зона, което се отнася и за този от Иран, а новооткритото газово находище „Левиатан“, за което претендира Израел, е оспорвано от Ливан. По геополитически причини, няма вероятност иранският газ да стане гарант за газовата независимост на ЕС. Скорошното подписване от Германия на „Северен поток -2“ за насочване на допълнителен руски газ по подводен газопровод от Русия през Балтийско море до Северна

Германия засега се очертава като единствената практически приложима газова алтернатива за България и региона, поне докато страните от ЕС не решат да вдигнат санкциите срещу Русия и да се отдръпнат от позицията на Вашингтон за поощряване на нова война с Русия, използвайки Европа като посредник.

Бележки:

¹ Патрик Е. Тайлър, Планът за стратегия на САЩ цели да гарантира, че няма да се появят съперници, Ню Йорк Таймс, 8 март 1992г., <http://www.nytimes.com/1992/03/08/world/us-strategy-plan-calls-for-insuring-no-rivals-develop.html?pagewanted=all>.

² Пак там.

³ Цитат от Уикипедия, Доктрината „Улфовиц“, https://en.wikipedia.org/wiki/Wolfowitz_Doctrine.

⁴ Уикипедия, Доктрината „Буш“, https://en.wikipedia.org/wiki/Bush_Doctrine.

⁵ Дик Чейни, Пълен текст на речта на Дик Чейни в Института по петрол, 1999, Лондонски институт по петрол, 8 юни 2004г., <http://www.resilience.org/stories/2004-06-08/full-text-dick-cheneys-speech-institute-petroleum-autumn-lunch-1999>

⁶ Нафеез, Ахмед, Планът за интервенция в Сирия е подклаждан от интереси към петрола, а не от тревога за химическо оръжие, 30 август 2013, „Дъ гардиън“, <http://www.theguardian.com/environment/earth-insight/2013/aug/30/syria-chemical-attack-war-intervention-oil-gas-energy-pipelines>

⁷ Елена Черненко, Александър Габуев, Интервю на шефа на „Стратфор“ „Най-просташкият преврат в историята“, преведено напълно, Рашън Инсайдър, 20 януари 2015, <http://russia-insider.com/en/2015/01/20/2561>

⁸ Биной Кемпмарк, Анулиране на проекта „Южен поток“: Неволите на енергийната несигурност, Глобъл ризърч, 13 декември 2014г., <http://www.globalresearch.ca/cancelling-the-south-stream-project-the-woes-of-energy-insecurity/5419705>.

** Американски геополитически анализатор, консултант по въпросите на стратегическите рискове*